

ΕΘΝΙΚΟ ΚΑΙ ΚΑΠΟΔΙΣΤΡΙΑΚΟ
ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΑΘΗΝΩΝ

ΤΜΗΜΑ ΜΟΥΣΙΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ
ΤΜΗΜΑ ΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΑΣ ΚΑΙ
ΜΕΣΩΝ ΜΑΖΙΚΗΣ ΕΝΗΜΕΡΩΣΗΣ

**ΔΙΑΤΜΗΜΑΤΙΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ
ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ**
*Μουσική κουλτούρα και επικοινωνία
Ανθρωπολογικές και επικοινωνιακές
προσεγγίσεις της μουσικής*

2η Επιστημονική Διημερίδα

Σάββατο 9 και Κυριακή 10 Ιουνίου 2012
Αίθουσα Ριβολί, Γρυπάρειο Μέγαρο
Σοφοκλέους και Αριστείδου 11

Η 2^η Επιστημονική Δημερίδα του Διατμηματικού Μεταπτυχιακού Προγράμματος Σπουδών «Μουσική Κουλτούρα και Επικοινωνία: Ανθρωπολογικές και Επικοινωνιακές Προσεγγίσεις της Μουσικής» έχει ως αντικείμενο την παρουσίαση των διπλωματικών εργασιών των αποφοίτων του.

Οι παρουσιάσεις εστιάζονται σε τρεις βασικές θεματικές ενότητες του ΜΠΣ:

1. Φιλοσοφία της μουσικής – Μουσική, κοινωνία και πολιτική
2. Εθνομουσικολογία – Πολιτισμική ανθρωπολογία
3. Μουσική και νέα μέσα – Μουσική και πολιτιστική διαχείριση και κατανέμονται στις ακόλουθες συνεδρίες:

1. Φιλοσοφικές προσεγγίσεις της μουσικής
2. Ιστορικές προσεγγίσεις της μουσικής
3. Μουσική και εκπαίδευση
4. Ανθρωπολογικές προσεγγίσεις της μουσικής
5. Σύγχρονο ελληνικό τραγούδι
6. Δημοφιλής μουσική και νέες τεχνολογίες

Οι συνεδρίες συντονίζονται από καθηγητές του Διατμηματικού ΜΠΣ και ακολουθεί συζήτηση στο τέλος κάθε συνεδρίας.

Οργανωτική Επιτροπή

Χρηστάκης Νικόλας, καθηγητής ΕΜΜΕ
Κάβουρας Παύλος, καθηγητής ΤΜΣ

Γραμματεία

Κωστελέτου Έλλη, υποψήφια διδάκτορας
Φατούρου Κατερίνα, υποψήφια διδάκτορας
Λήδα Αδάμου, μεταπτυχιακή φοιτήτρια
Λεωνίδας Παναγόπουλος, μεταπτυχιακός φοιτητής
τηλ.: 210-7277383, email: mcc.conference@gmail.com

**ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ
ΗΜΕΡΙΔΑΣ**

10:00	10:15	1η Συνεδρία Φιλοσοφικές προσεγγίσεις της μουσικής	Ηλιάννα Αντωνίου
10:15	10:30		Γιώργος Δρόσος
10:30	10:45		Φιλίππα Σκούρτη
10:45	11:00		Βασίλης Πελαντάκης
11:00	11:30	Συζήτηση	
11:30	11:45	2η Συνεδρία Ιστορικές προσεγγίσεις της μουσικής	Ηλιάννα-Παναγιώτα Ηλιοπούλου
11:45	12:00		Νίκος Τζιούμαρης
12:00	12:15	Συζήτηση	
12:15	13:00	Διάλειμμα	
13:00	13:15	3η Συνεδρία Μουσική και εκπαίδευση	Δήμητρα Γκορίλα
13:15	13:30		Αντώνης Κυρμπάτσος
13:30	13:45		Γεωργία Τριανταφύλλου
13:45	14:00		Ελένη Αναστασιάδου
14:00	14:30		Συζήτηση

10:00	10:15	4η Συνεδρία Ανθρωπολογικές προσεγγίσεις της μουσικής	Ευσταθία-Ευφροσύνη Σκουργιαλού
10:15	10:30		Γεωργία Δημαρά
10:30	10:45		Ευαγγελία Καρτερού
10:45	11:00		Μυρσίνη Βασιλοπούλου
11:00	11:30	Συζήτηση	
11:30	11:45	5η Συνεδρία Σύγχρονο ελληνικό τραγούδι	Κυριακή Καρούσου
11:45	12:00		Ιωάννα Κωτσαρέλη
12:00	12:15	Συζήτηση	
12:15	13:00	Διάλειμμα	
13:00	13:15	6η Συνεδρία Δημοφιλής μουσική και νέες τεχνολογίες	Τατιάνα Φασουλή
13:15	13:30		Παναγιώτα Κατσαρού
13:30	13:45		Γιώργος Δημητρομανωλάκης
13:45	14:00	Συζήτηση	
14:00	14:30	Γενική συζήτηση - Κλείσιμο διημερίδας	

<i>Η εικόνα της αρχαίας Ελλάδας στη γερμανική επιστήμη του πολιτισμού, τη λογοτεχνία, τη φιλοσοφία και τη μουσική του 18ου-19ου αιώνα</i>
<i>Ηθική και μουσική στο έργο του Πλάτωνα και του Ρουσό</i>
<i>Η συμβολή της μουσικής στην πρόσληψη της αρχαίας τραγωδίας: Το παράδειγμα της «Αντιγόνης»</i>
<i>Η ιεροτελεστία της όπερας: Σκηνές, εικόνες και συμβολισμοί του Θανάτου στην οπερατική δημιουργία</i>
<i>Η υποδοχή του Chopin στην Αθήνα του 20ού αιώνα</i>
<i>Η ιστορία των Μουσικών Συνόλων ΕΡΤ (1938 – 2010)</i>
<i>Ζητήματα μεθοδολογίας και παιδαγωγικής ενός εκπαιδευτικού μουσικού στη δημόσια εκπαίδευση</i>
<i>Μουσική και κοινωνία: Μία βιβλιογραφική επισκόπηση σχολικών εκπαιδευτικών προγραμμάτων που σχετίζονται με την όπερα</i>
<i>Ανθρώπινη φωνή και νέα μέσα: Εφαρμογές για την εκπαίδευση της φωνής στην πρωτοβάθμια εκπαίδευση</i>
<i>Η ακρόαση της σύγχρονης μουσικής στο σχολείο με τη χρήση νέων μέσων: Η περίπτωση Ι. Ξενάκη</i>

<i>Με πυξίδα το ακορντεόν: Μουσικοί και ταυτότητα. Ανθρωπολογικές προσεγγίσεις δύο ακορντεονιστών στη Βόρειο Ελλάδα</i>
<i>Ζακυνθινές αρέκιες: Μία μουσική παράδοση που αντέχει στο χρόνο</i>
<i>Χορεύοντας και διδάσκοντας φλαμένκο στην Αθήνα: Μία ανθρωπολογική προσέγγιση</i>
<i>Η κουλτούρα του βινυλίου: Σκιαγράφηση της μουσικής ταυτότητας των ακροατών και συλλεκτών βινυλίου</i>
<i>Η σύμπραξη του ποιητικού λόγου του Τάσου Λειβαδίτη και της μουσικής του Μίκη Θεοδωράκη στη δημιουργία και την ερμηνεία των «Λυρικών» και της «Λειτουργίας Νο2 για τα παιδιά που σκοτώνονται στον πόλεμο»: Μία πορεία από τη μουσική στον ποιητικό λόγο και από την ένωσή τους στο έντεχνο και χορωδιακό τραγούδι</i>
<i>Μουσική και συναίσθημα: Η περίπτωση του Κώστα Χατζή</i>
<i>Κριτική θεωρία και μοντερνισμός στην popular μουσική</i>
<i>Φύλο και μουσικό βίντεο κλιπ: Αναπαράσταση και ερμηνείες</i>
<i>Μουσική δημιουργία και διαδίκτυο: Οι δυνατότητες προστασίας των δημιουργών μουσικής στο νέο τεχνολογικό περιβάλλον</i>

1η Συνεδρία

Φιλοσοφικές προσεγγίσεις της μουσικής

Ηλιάννα Αντωνίου

Η εικόνα της αρχαίας Ελλάδας στη γερμανική επιστήμη του πολιτισμού, τη λογοτεχνία, τη φιλοσοφία και τη μουσική του 18ου-19ου αιώνα

Η παρουσίαση αφορά στην αποτύπωση της εικόνας της αρχαίας Ελλάδας από Γερμανούς ρομαντικούς στοχαστές, κριτικούς της τέχνης, λογοτέχνες, ποιητές, φιλοσόφους και μουσικούς κατά τα τέλη του 18ου και τις αρχές του 19ου αιώνα με στόχο να ανιχνεύσει στη γερμανική επιστήμη του πολιτισμού, στην αισθητική, στη λογοτεχνία, στη φιλοσοφία και στη μουσική συγκεκριμένες αναφορές και επιρροές που ανάγονται στην αρχαία ελληνική τέχνη και φιλοσοφία. Κεντρική ιδέα της μελέτης είναι ότι ο ελληνικός πολιτισμός εμφανίζεται αρχικά ως αντικείμενο συστηματικής έρευνας από τη γερμανική κλασική αρχαιολογία και φιλολογία και, στη συνέχεια, στο πλαίσιο της εξιδανικευμένης ανάγνωσης και ερμηνείας του γερμανικού ρομαντισμού, επιλέγεται για την κατασκευή ενός ιδανικού προτύπου για τη δημιουργία της γερμανικής εθνικής ταυτότητας και συνείδησης. Την περίοδο εκείνη, ο φιλελληνισμός στη Γερμανία παίρνει τη μορφή μίας συνολικής στάσης πνευματικής ζωής με αναφορά στην Ελλάδα και εκδηλώνεται από τους Γερμανούς ρομαντικούς στοχαστές και λογοτέχνες με απεριόριστο θαυμασμό και αγάπη προς αυτήν και προς τα επιτεύγματά της στη φιλοσοφία, στη λογοτεχνία, στη μουσική και τους άλλους τομείς του πνεύματος. Οι αρχαίοι Έλληνες γίνονται το απόλυτο ιδεώδες, η χαμένη και η μελλοντική πατρίδα του εν δυνάμει γερμανικού έθνους.

Γιώργος Δρόσος

Ηθική και μουσική στο έργο του Πλάτωνα και του Ρουσό

Εξετάζονται οι μουσικολογικές, αισθητικές και ηθικές θεωρίες του Πλάτωνα και του Ρουσό. Μία σύγκριση των μουσικολογικών απόψεων των δύο φιλοσόφων φαντάζει εκ πρώτης όψης αδόκιμη, ακόμα και ανώφελη. Ωστόσο, παρά τη χρονική απόσταση που τους χωρίζει, φαίνεται ότι τους δύο φιλοσόφους απασχολούν παρόμοια και πολύ καιρία ζητήματα γύρω από την τέχνη της μουσικής. Άλλωστε η επιρροή του συγγραφέα της «Πολιτείας» εκτείνεται σε όλη την ιστορία της ανθρώπινης σκέψης. Επιπλέον, οι εποχές στις οποίες έζησαν οι δύο αυτοί φιλόσοφοι (ο 4ος και 5ος π.Χ. αιώνας και ο Διαφωτισμός) παρουσιάζουν αρκετές ομοιότητες. Ειδικότερα, όσον αφορά στη μουσική, η φύση, η λειτουργία και οι ηθικές παράμετροι αυτής της τέχνης απασχόλησαν τους στοχαστές και των δύο εποχών. Στη μελέτη παρουσιάζονται οι θεωρίες του αρχαίου Έλληνα φιλοσόφου, όπως αυτές προκύπτουν με βάση τα εξαιρετικής σημασίας έργα του «Πολιτεία» και «Νόμοι», και ακολουθούν εκείνες του Ζαν-Ζακ Ρουσό, όπως εμφανίζονται στο πλούσιο και ευρύ μουσικολογικό και αισθητικό περί μουσικής έργο του. Τέλος, επιχειρείται μια σύγκριση και σύνθεση των απόψεων των δύο φιλοσόφων.

Φιλίππα Σκούρτη

Η συμβολή της μουσικής στην πρόσληψη της αρχαίας τραγωδίας: Το παράδειγμα της «Αντιγόνης»

Η προέλευση της αρχαίας τραγωδίας από τις λατρευτικές τελετές προς τιμήν του θεού Διονύσου και, συγκεκριμένα, από τον διθύραμβο, ένα λατρευτικό χορικό τραγούδι, μαρτυρά την ουσιαστική και άρρηκτη σχέση μουσικής και τραγωδίας. Όμως, καθώς το μέλος του αρχαίου δράματος, πέραν ελάχιστων ενδείξεων μουσικής σημειογραφίας που δεν είναι ικανές για την πιστή αναπαράσταση του είδους, δεν έχει διασωθεί, στη σύγχρονη παρουσίαση της αρχαίας τραγωδίας ανακύπτει το πρόβλημα της μουσικής και της αξιοποίησης του χορού και των χορικών μερών. Η ιστορία της αναβίωσης της αρχαίας τραγωδίας από τον 18ο αιώνα μέχρι σήμερα αποδεικνύει ότι πρόκειται για ένα σύνθετο αισθητικό πρόβλημα με άπειρες πιθανές λύσεις αλλά συνάμα πολλούς περιορισμούς όσον αφορά στον λόγο. Η σχέση μουσικής και λόγου καθορίζει σε μεγάλο βαθμό την πρόσληψη του έργου από τους θεατές και την επιτυχία της παράστασης. Η πιστή αναπαράσταση της αρχαίας τραγωδίας δεν είναι εφικτή, αλλά δεν αποτελεί πλέον ζητούμενο των σκηνοθετών, αφού κύριος σκοπός της επιτέλεσης της αρχαίας τραγωδίας είναι η επικοινωνία ενός διαχρονικού λόγου. Με βάση το παράδειγμα της «Αντιγόνης» του Σοφοκλή, επιχειρείται να αναδειχθούν οι ποικίλες πτυχές του προβλήματος μέσα από μία ιστορική αναδρομή στην προέλευση της τραγωδίας, τον ρόλο της μουσικής στη δημιουργία της και την πορεία της αναβίωσης του αρχαίου δράματος και την παραστασιογραφία της.

Βασίλης Πελαντάκης

Η ιεροτελεστία της όπερας: Σκηνές, εικόνες και συμβολισμοί του Θανάτου στην οπερατική δημιουργία

Η εισήγηση αποτελεί μία διερευνητική διαδρομή που ξεκινά με τον «Ορφέα» (1607) του Μοντεβέρντι και καταλήγει στον «Wozzeck» (1925) του Άλμπαν Μπέργκ, μέσα από 6 ενδιάμεσους σταθμούς («Ορφέας και Ευρυδίκη» του Γκλουκ, «Ντον Τζιοβάννι» του Μότσαρτ, «Κάρμεν» του Μπιζέ, «Τροβατόρε» του Βέρντι, «Τριστάνος και Ιζόλδη» του Βάγκνερ και «Σαλώμη» του Ρίχαρντ Στράους) με κοινό άξονα το θέμα του θανάτου και την αντιμετώπισή του ανά έργο και εποχή. Η διαδρομή αποκαλύπτει μεταξύ άλλων την αίσθηση μίας κοινής αγωνίας των δημιουργών των έργων -όχι πάντα ξεκάθαρα εκφρασμένης- για παρουσίαση μίας «ιεροτελεστίας της όπερας» για τον θάνατο, το οποίο εκλαμβάνεται είτε ως μία πρόταση αντιμετώπισης της πανανθρώπινης υπαρξιακής ανησυχίας ή ως στάση απέναντι στην ανησυχία αυτή. Οι δημιουργοί προσεγγίζουν και παρουσιάζουν τον θάνατο με διάφορους τρόπους, σκηνές, εικόνες και συμβολισμούς. Στη βάση αυτή, προτείνεται μία επανανάγνωση των οπερατικών δημιουργιών μέσα από το λιμπρέτο τους με άξονα την πολιτισμική ιστορία για τον θάνατο.

2η Συνεδρία

Ιστορικές προσεγγίσεις της μουσικής

Ηλιάννα-Παναγιώτα Ηλιοπούλου

Η υποδοχή του Chopin στην Αθήνα του 20ού αιώνα

Η εισήγηση αναφέρεται στην υποδοχή του έργου του Chopin στην Ελλάδα του 20ού αιώνα. Στόχος της μελέτης είναι να διερευνηθεί η εικόνα του συνθέτη στο αθηναϊκό κοινό, η απήχηση των έργων του όπως αυτή παρουσιάζεται μέσα από σχετικά δημοσιεύματα της δεδομένης χρονικής περιόδου. Η έρευνα χωρίζεται σε 5 μέρη. Το πρώτο πραγματεύεται το ρεπερτόριο, δηλαδή τα έργα του συνθέτη που παίζονταν στις αθηναϊκές αίθουσες. Το δεύτερο αφορά στους ερμηνευτές του Chopin, ενώ το τρίτο στους κριτικούς και στον τρόπο με τον οποίο αντιμετωπίζουν τον συνθέτη, τα έργα του και τις ερμηνείες αυτών. Το τέταρτο μέρος αποτελεί ένα αφιέρωμα στο έτος 1949, το «Έτος Chopin», καθώς τότε συμπληρώθηκαν 100 χρόνια από τον θάνατό του. Το πέμπτο και τελευταίο μέρος εξετάζει νέο ερευνητικό υλικό που περιλαμβάνει στοιχεία και αναφορές από την καθημερινή ζωή, τα οποία συνδέονται με τον Chopin και το έργο του.

Νίκος Τζιούμαρης

Η ιστορία των Μουσικών Συνόλων ΕΡΤ (1938 – 2010)

Η μελέτη αποτελεί μία πρώτη προσέγγιση και καταγραφή της ιστορίας των ελληνικών ραδιοφωνικών ορχηστρών και, συγκεκριμένα, των Μουσικών Συνόλων ΕΡΤ. Η έρευνα επικεντρώθηκε σε υπηρεσιακά έγγραφα, περιοδικά («Ραδιοπρόγραμμα», «Ραδιοτηλεόραση», «Τρίτο Πρόγραμμα») που εξέδιδε κατά καιρούς η ελληνική ραδιοφωνία, καταλόγους ηχογραφήσεων, παρτιτούρες και προγράμματα συναυλιών που φυλάσσονται στα αρχεία της ΕΡΤ. Το θέμα αναπτύσσεται χρονολογικά, με σκοπό να στοιχειοθετηθεί όσο το δυνατόν επαρκέστερα το προφίλ των Μουσικών Συνόλων ΕΡΤ στο πλαίσιο της ευρύτερης ιστορίας την ελληνικής ραδιοφωνίας. Η έρευνα διανθίζεται με στοιχεία σχετικά με το ρεπερτόριο των ορχηστρών, τους μαέστρους που τις διεύθυναν, τις συναυλιακές και ραδιοφωνικές εμφανίσεις που πραγματοποίησαν οι ορχήστρες, καθώς και με τη γενικότερη πολιτική και αισθητική που υιοθετήθηκε από τις εκάστοτε διοικήσεις της ραδιοφωνίας. Το συμπέρασμα που προκύπτει από την έρευνα είναι ότι η επιθυμία του ακροατηρίου και η αισθητική των διοικούντων αποτελούν δύο βασικούς παράγοντες που διαμόρφωσαν διαχρονικά το ύφος των Μουσικών Συνόλων ΕΡΤ.

3η Συνεδρία **Μουσική και εκπαίδευση**

Δήμητρα Γκορίλα

Ζητήματα μεθοδολογίας και παιδαγωγικής ενός εκπαιδευτικού μουσικού στη δημόσια εκπαίδευση

Επιχειρείται η σκιαγράφηση του μαθήματος της μουσικής στην πρωτοβάθμια εκπαίδευση, η ανάδειξη των προβλημάτων που αντιμετωπίζει ο πρωτοδιοριζόμενος εκπαιδευτικός στο δημόσιο σχολείο και η αξιολόγηση της εκπαιδευτικής κατάρτισης που λαμβάνει κατά τη διάρκεια των πανεπιστημιακών σπουδών του. Η έρευνα στηρίχθηκε σε ιστορίες, εμπειρίες και βιώματα της γράφουσας και 4 νέων εκπαιδευτικών σε σχολεία της Αθήνας και της Σπάρτης κατά τη διάρκεια μίας ολόκληρης σχολικής χρονιάς. Τα συμπεράσματα της μελέτης αναδεικνύουν τον ιδιαίτερο ρόλο του μουσικού, ο οποίος λειτουργεί όχι μόνο ως απλός εκπαιδευτής και παιδαγωγός αλλά και ως ψυχολόγος, ως πολυδιάστατη προσωπικότητα με εξαιρετικές δεξιότητες.

Αντώνης Κυρμπάτσος

Μουσική και κοινωνία: Μία βιβλιογραφική επισκόπηση σχολικών εκπαιδευτικών προγραμμάτων που σχετίζονται με την όπερα

Διερευνάται η εισαγωγή της όπερας στη σχολική πράξη και οι προοπτικές που διαγράφονται μέσω αυτής της διαδικασίας. Για τον σκοπό αυτό, αναλύεται η μεθοδολογία της έρευνας (συνδυασμός βιβλιογραφικής και επιτόπιας έρευνας) και της γραφής (συνδυασμός ανάλυσης κειμένων, καταγραφής και ερμηνείας προσωπικών βιωμάτων). Επίσης, εξετάζονται δευτερογενείς πηγές (επιστημονικά άρθρα) σχετικά με τους διαφορετικούς τρόπους με τους οποίους έχει εμπλακεί η όπερα στην εντός της σχολικής πράξης εκπαιδευτική διαδικασία. Παρουσιάζονται εκπαιδευτικά προγράμματα που προέρχονται κυρίως από ιστοχώρους οπερατικών οργανισμών και απευθύνονται σε εκπαιδευτικούς και μαθητές. Εξετάζεται το ζήτημα της χρηματοδότησης των σχολικών προγραμμάτων που εκπονούνται από σχετικούς οργανισμούς και γίνεται εκτεταμένη αναφορά στο πρώτο Μαθητικό Φεστιβάλ Όπερας που διοργάνωσε η Εθνική Λυρική Σκηνή και στη δράση του RESEO, ενός ευρωπαϊκού δικτύου λυρικών θεάτρων. Τέλος, καταγράφονται τα πορίσματα της έρευνας, οι προβληματισμοί επί των πορισμάτων και ο αναστοχασμός για όλη τη διαδικασία της έρευνας και της συγγραφής της μελέτης.

Γεωργία Τριανταφύλλου

Ανθρώπινη φωνή και νέα μέσα: Εφαρμογές για την εκπαίδευση της φωνής στην πρωτοβάθμια εκπαίδευση

Η εισήγηση πραγματεύεται τη σημασία της τεχνολογίας ως διδακτικού εργαλείου στο μάθημα της μουσικής στην πρωτοβάθμια εκπαίδευση. Συγκεκριμένα, εξετάζεται η εφαρμογή του λογισμικού «Sing and See» στην εκμάθηση βασικών αρχών της φωνητικής τεχνικής και συγκράτησης του τονικού ύψους στο τραγούδι σε παιδιά 6-

12 ετών. Η μελέτη στηρίχθηκε στις θεωρητικές προσεγγίσεις περί λειτουργίας του φωνητικού και ακουστικού συστήματος και σε ποικίλες αναφορές για την παιδική έκφραση της μουσικότητας. Σε συνδυασμό με πειραματικές διαδικασίες, η συγκεκριμένη μελέτη αναδεικνύει τη σχέση της τεχνολογίας και της εκπαίδευσης της φωνής.

Ελένη Αναστασιάδου

Η ακρόαση της σύγχρονης μουσικής στο σχολείο με τη χρήση νέων μέσων: Η περίπτωση Ι. Ξενάκη

Η εισήγηση εξετάζει το ζήτημα της ένταξης της σύγχρονης μουσικής πρωτοπορίας στο πλαίσιο της σχολικής ζωής στην πρωτοβάθμια εκπαίδευση. Με στόχο την ανάλυση της έννοιας «ακρόαση», επιχειρείται η διερεύνηση της πρόσληψης της μουσικής σε ομάδες σχολικών τάξεων. Η προσέγγιση με βάση το πολιτισμικό υπόβαθρο των μαθητών οδηγεί σε συμπεράσματα ως προς το είδος, την ποιότητα της κατανοήσης και της απόλαυσης της σύγχρονης μουσικής. Οι διαδραστικές και επικοινωνιακές δυνατότητες των νέων μέσων ανοίγουν νέες προοπτικές τόσο για την εφαρμογή τους στη διδασκαλία της σύγχρονης μουσικής όσο και για διαθεματικές δραστηριότητες. Η διδασκαλία με νέα μέσα προσφέρει το πλεονέκτημα της άμεσης αναφοράς στον βίοκοσμο των παιδιών, υψηλό βαθμό αυτενέργειας, δυνατότητες διαφοροποίησης και διασύνδεσης μεταξύ διαφορετικών κλάδων. Ως παράδειγμα εφαρμογής στη διδακτική πράξη, εξετάζεται η περίπτωση του έργου του Ιάννη Ξενάκη. Οι ποικίλες δραστηριότητές του, μέσα από τις πρωτόγνωρες καλλιτεχνικές προτάσεις του, τα μουσικά και τα διανοητικά του έργα, τα μαθηματικά μοντέλα σύνθεσης και τη «νεοπυθαγόρεια» θεωρία του, έδωσαν νέα πνοή στη σύγχρονη δυτικοευρωπαϊκή μουσική, ξεφεύγοντας από το αδιέξοδο του σειραϊσμού και του μετασειραϊσμού, και είναι συμβατές με τις διαθεματικές διδακτικές προσεγγίσεις που υπερβαίνουν τα στενά όρια συγκεκριμένων μαθημάτων.

4η Συνεδρία

Ανθρωπολογικές προσεγγίσεις της μουσικής

Ευσταθία-Ευφροσύνη Σκουργιαλού

Με πυξίδα το ακορντεόν: Μουσικοί και ταυτότητα. Ανθρωπολογικές προσεγγίσεις δύο ακορντεονιστών στη Βόρειο Ελλάδα

Η εισήγηση βασίζεται σε μία ανθρωπολογική μελέτη πάνω στο θέμα της ταυτότητας δύο ακορντεονιστών από τη Βόρεια Ελλάδα: του Α. Τσουγιεφ, καθηγητή μπαγιάν-«ακορντεόν κοντσέρτου», και του Γ. Βαλκάνη, οργανοπαίκτη στην οικογενειακή παραδοσιακή μπάντα χάλκινων πνευστών «Μπάντα της Φλώρινας των Αδελφών Βαλκάνη». Στόχος της έρευνας είναι η ερμηνεία της ιδιαίτερης σχέσης του καθενός εκ των μουσικών με το ακορντεόν και όχι η δημιουργία μίας εξαντλητικής εθνογραφικής εργασίας για το όργανο. Μέσα από την παράθεση του λόγου των δύο μουσικών, μελετάται η έννοια της ταυτότητας και αναδεικνύεται ο διαλεκτικός

χαρακτήρας της. Ακολουθώντας τη θεωρία της επιτέλεσης, γίνεται μία προσπάθεια παρουσίας της ιδιαίτερης σημασίας του ακορντεόν για τους συγκεκριμένους μουσικούς μέσα από τον αυτοβιογραφικό τους λόγο, μέσα από την τοποθέτηση του Τσούγιεφ και του Βαλκάνη στην πολιτισμική πραγματικότητα του «Ωδείου» και της «παράδοσης» αντίστοιχα, καθώς και μέσα από τον τρόπο με τον οποίο το ακορντεόν τους παρέχει μία θέση στην ιεραρχημένη κοινωνική πραγματικότητα. Με βασικό μεθοδολογικό εργαλείο τη συμμετοχική παρατήρηση, τα «κείμενα» (ηχογραφημένες συνομιλίες και παρατηρήσεις), τα οποία προέρχονται από τη βιωμένη εμπειρία στο πεδίο έρευνας, αποτέλεσαν αντικείμενο φαινομενολογικής ανάλυσης και συνομίλησαν κατά τη συγγραφή της εργασίας με ποικίλα άλλα «κείμενα» από την κατατεθειμένη επιστημονική γνώση και με αναστοχαστικές και αυτοβιογραφικές αναφορές.

Γεωργία Δημαρά

Ζακυνθινές αρέκιες: Μία μουσική παράδοση που αντέχει στο χρόνο

Η μελέτη αφορά στις Ζακυνθινές αρέκιες, ένα ιδιαίτερο μουσικό είδος που απαντά στην παραδοσιακή τοπική μουσική της Ζακύνθου. Χαρακτηριστικά τους γνωρίσματα είναι η ιδιαιτερότητα στη φόρμα και την ερμηνεία και η «αυθεντικότητά» τους. Πρόκειται για ένα μουσικό είδος που αντέχει στον χρόνο, καθώς παρότι έχει υποστεί διαφοροποιήσεις εξαιτίας των κοινωνικών μεταλλαγών, συνεχίζει να υπάρχει και να μετασχηματίζεται. Στην παρουσίαση αναλύονται ζητήματα περιεχομένου, μορφής και λειτουργίας της αρέκιας στην τοπική κοινωνία. Με βασικό εργαλείο την επιτόπια έρευνα και τη συνέντευξη, αναδεικνύονται οι απόψεις των ντόπιων αλλά και οι εμπειρίες του ερευνητή-παρατηρητή κατά τη διαδικασία του γλεντιού της αρέκιας. Διερευνάται διεξοδικά το φαινόμενο της διατήρησης και αποδοχής του συγκεκριμένου μουσικού είδους από το κοινό που επιμένει να το επιλέγει ως προτεραιότητα στη διασκέδασή του. Παραδοσιακές ή μη, αλλοιωμένες ή πρωτότυπες, με συνοδεία οργάνων ή χωρίς, οι αρέκιες αποτελούν όχι μόνο ένα είδος που μεταδίδεται από γενιά σε γενιά ως τμήμα της μουσικής παράδοσης ένα ζωντανό κομμάτι της επικαιρότητας, άρρηκτα συνδεδεμένο με την καθημερινή ζωή των Ζακυνθινών.

Ευαγγελία Καρτερού

Χορεύοντας και διδάσκοντας φλαμένκο στην Αθήνα: Μία ανθρωπολογική προσέγγιση

Στην εισήγηση επιχειρείται η παρουσίαση του τρόπου με τον οποίο το χορευτικό είδος του φλαμένκο έχει διαμορφωθεί και κατανοηθεί από τους Έλληνες χορευτές και δασκάλους χορού. Τα ερευνητικά ερωτήματα στα οποία εστιάζει η μελέτη είναι πώς ένας χορός, εκ των προτέρων αισθητικά χαρακτηρισμένος, διαμορφώνεται και ενσωματώνει νέα αισθητικά πρότυπα ανάλογα με τον τόπο στον οποίο επιτελείται, ποιος είναι ο ρόλος των ανθρώπων που τον διδάσκουν μέσα από την παραπάνω διαδικασία, πώς επιδρά η πρακτική του φλαμένκο στην ίδια τη ζωή των χορευτών και πώς το φλαμένκο τους οδηγεί στο να ορίσουν με έναν συγκεκριμένο τρόπο τον εαυτό τους. Η εργασία επιχειρεί να περιγράψει και να αναδείξει τη βιωμένη εμπειρία των συμμετεχόντων χορευτών, χρησιμοποιώντας ως βασικό μεθοδολογικό εργαλείο την επιτόπια εθνογραφική διερεύνηση του χορού.

Μυρσίνη Βασιλοπούλου

Η κουλτούρα του βινυλίου: Σκιαγράφηση της μουσικής ταυτότητας των ακροατών και συλλεκτών βινυλίου

Η εργασία πραγματεύεται την επίδραση που ασκεί το βινύλιο ως φορέας της μουσικής και ως αντικείμενο, το οποίο συχνά ανάγεται σε φετίχ, στη σχέση του ακροατή με τη μουσική. Διερευνώνται και καταγράφονται τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά και τα νοήματα, τα οποία προσδίδονται στην ακρόαση μέσω του βινυλίου, αλλά και ο τρόπος με τον οποίο τα υποκείμενα που προτιμούν και συλλέγουν δίσκους βινυλίου εκλαμβάνουν και, εν συνεχεία, αναπαριστούν τον εαυτό τους, τον άλλο και τα συμφραζόμενα. Γίνεται μία σύντομη αναφορά στη μαζική κουλτούρα και στον τρόπο με τον οποίο συνδιαλέχθηκε με την «υψηλή» τέχνη. Η μελέτη εστιάζει στη ροκ μουσική ως ιδιάζουσα περίπτωση δημοφιλούς μουσικής που, ενώ προέκυψε στα πλαίσια των καπιταλιστικών σχέσεων παραγωγής, διατήρησε ένα μέρος της αυτονομίας της αποκτώντας μία μυθική διάσταση, η οποία αντανακλάται σαφώς στο πρώτο μέσο στο οποίο αποτυπώθηκε: τον δίσκο του βινυλίου. Επίσης, γίνεται λόγος για την επίδραση της μαζικής επικοινωνίας στην καλλιτεχνική δημιουργία και τη διαμόρφωση μουσικών ταυτοτήτων, αναλύονται τα κριτήρια που καθιστούν τους δίσκους βινυλίου πολύτιμα συλλεκτικά αντικείμενα και παρουσιάζονται τα βαθύτερα κίνητρα των συλλεκτών. Με βάση τη μεθοδολογία των ημι-δομημένων συνεντεύξεων, πραγματοποιείται μία απόπειρα ερμηνευτικής προσέγγισης, μία σκιαγράφηση της μουσικής ταυτότητας των ακροατών και συλλεκτών δίσκων.

5η Συνεδρία

Σύγχρονο ελληνικό τραγούδι

Κυριακή Καρούσου

Η σύμπραξη του ποιητικού λόγου του Τάσου Λειβαδίτη και της μουσικής του Μίκη Θεοδωράκη στη δημιουργία και την ερμηνεία των «Λυρικών» και της «Λειτουργίας Νο2 για τα παιδιά που σκοτώνονται στον πόλεμο»: Μία πορεία από τη μουσική στον ποιητικό λόγο και από την ένωσή τους στο έντεχνο και χορωδιακό τραγούδι

Με αφορμή τα 6 πρώτα τραγούδια από τα «Λυρικά» και τις διασκευές τους σε χορωδιακά μέρη της «Λειτουργίας Νο2 για τα παιδιά που σκοτώνονται στον πόλεμο», γίνεται μία απόπειρα ανάλυσης με κύριο άξονα τη συσχέτιση ποιητικού λόγου και μουσικής κατά τη δημιουργία και ερμηνεία των έργων αυτών. Η επιλογή των έργων βασίστηκε στην ιδιαιτερότητα του τρόπου δημιουργίας τους (η μουσική προηγήθηκε των ποιητικών κειμένων), καθώς επίσης και στην ενασχόληση του συνθέτη με τη μελοποίηση και τη δημιουργία μουσικοποιητικών μορφών. Η ανάλυση τραγουδιών κρίνεται χρήσιμη τόσο ως διαδικασία (με εφαρμογές π.χ. στην εκπαιδευτική πράξη) όσο και ως αφετηρία ποικίλων θεωρητικών και μεθοδολογικών αναζητήσεων για τη συσχέτιση λόγου και μουσικής στις μουσικοποιητικές δημιουργίες.

Ιωάννα Κωτσαρέλη

Μουσική και συναίσθημα: Η περίπτωση του Κώστα Χατζή

Το τραγούδι αποτελεί ένα κοινωνικό και προσωπικό μέσο καλλιτεχνικής έκφρασης που συνδυάζει τη μουσική και τον λόγο. Είναι ένα μέσο μετάδοσης συναισθημάτων, μία σχέση που μπορεί ποικιλοτρόπως να επηρεάσει και τον τραγουδιστή αλλά και τον ακροατή. Η παρουσίαση διερευνά τη σχέση της μουσικής επιτέλεσης με το συναίσθημα με επίκεντρο έναν και μόνο καλλιτέχνη: τον Κώστα Χατζή. Το καλλιτεχνικό του υπόβαθρο, η Roma ταυτότητά του, η ιδιότητά του ως επί σκηνής μουσικού, η μουσική συναισθηματικότητα και λυρικότητά του, καθώς και η ιδιαιτερότητα να ασκεί κοινωνική κριτική μέσω του στίχου των τραγουδιών του, όπως αυτό υποστηρίζεται από τη γνώμη του κοινού και των κριτικών, αποτελούν χαρακτηριστικές παραμέτρους της μουσικής φυσιολογίας του Χατζή. Ο ίδιος υποστηρίζει ότι η μουσική του υπηρετεί τον στίχο και ο στίχος τον λόγο. Μέσα από τον δικό του λόγο και με βάση τη μεθοδολογία της ανοικτής συνέντευξης, επιχειρείται μία ερμηνευτική προσέγγιση σχετικά με το «τι σημαίνει συναίσθημα» για τον Κώστα Χατζή και πώς αυτό επηρεάζει και επηρεάζεται από τη μουσική του.

6η Συνεδρία

Δημοφιλής μουσική και νέες τεχνολογίες

Τατιάνα Φασουλή

Κριτική θεωρία και μοντερνισμός στην popular μουσική

Η εισήγηση πραγματεύεται τις επιρροές στην εξέλιξη της δημοφιλούς (popular) μουσικής η κριτική της Σχολής της Φραγκφούρτης και της αρνητικής στάσης των συνθετών του μοντερνισμού απέναντι στην πολιτιστική βιομηχανία. Το θέμα εξετάζεται μέσα από τρεις διαφορετικές οπτικές. Η πρώτη αφορά στη σχέση που αναπτύσσει το υποκείμενο με τη μουσική, δηλαδή ο δημιουργός κατά τη διαδικασία σύνθεσης και ο ακροατής κατά την ακροαματική διαδικασία ενός μουσικού έργου. Στη συνέχεια, η έρευνα εστιάζεται στον αντίκτυπο που έχει η μουσική στην εκάστοτε κοινωνικοπολιτική κατάσταση. Τέλος, διερευνάται η εξέλιξη της μουσικής ως τέχνης με βάση το ερώτημα του κατά πόσο συμβάλλουν στην εξέλιξη της μουσικής εξωτερικοί παράγοντες, όπως λ.χ. η κοινωνία, ή κατά πόσο η μουσική εξελίσσεται μέσα σε ένα δικό της αυτόνομο περιβάλλον. Η μεθοδολογία έρευνας στηρίχθηκε στη διαλεκτική σχέση της κριτικής θεωρίας και της θεωρίας του μοντερνισμού με τη θεωρία της δημοφιλούς (popular) μουσικής.

Παναγιώτα Κατσαρού

Φύλο και μουσικό βίντεο κλιπ: Αναπαράσταση και ερμηνείες

Η παρουσίαση αναφέρεται στο μουσικό βίντεο κλιπ τόσο ως οπτικοακουστικό μαζικό μουσικό μέσο επικοινωνίας αλλά και ως μόρφωμα απεικόνισης του κοινωνικού φύλου. Το βίντεο κλιπ προσεγγίζεται ως ένα μουσικό-οπτικό σύντηγμα ολιγόλεπτης επιτέλεσης και ως ένα καλλιτεχνικό αστικό μόρφωμα που αποτελεί ισχυρό μέσο προβολής των εκάστοτε κοινωνικών προτύπων. Ο προβληματισμός αναφορικά με τις αναπαραστάσεις του κοινωνικού φύλου στα μουσικά βίντεο κλιπ μέσα από τις ερμηνείες που αποδίδονται από τους ακροατές-θεατές αποτέλεσε το έναυσμα για μία έρευνα μέσω συνεντεύξεων, η οποία ανέδειξε τις ερμηνείες των αναπαραστάσεων αυτών. Κατά πόσο όμως μπορεί να περιοριστεί ερμηνευτικά η επιτέλεση ενός μουσικού βίντεο στο πλαίσιο των κατεστημένων συμπεριφορικών αποτυπώσεων της «αρρενωπότητας» και της «θηλυκότητας» του φύλου τόσο σε μουσικό-οπτικό όσο και σε κοινωνικό-πολιτισμικό επίπεδο; Η ανάλυση στηρίζεται στην ερμηνευτική μεθοδολογία και αναδεικνύει, πέρα από τη δυϊστική θεώρηση των απεικονίσεων του φύλου, την αντίληψη μίας διαφορετικής «gender bending» επιτέλεσης.

Γιώργος Δημητρομανωλάκης

Μουσική δημιουργία και διαδίκτυο: Οι δυνατότητες προστασίας των δημιουργών μουσικής στο νέο τεχνολογικό περιβάλλον

Εξετάζονται οι δυνατότητες επιβολής του δικαιώματος της πνευματικής ιδιοκτησίας, λαμβάνοντας υπόψη τη φύση του διαδικτύου ως μέσου διάδοσης της «μουσικής πληροφορίας» αλλά και την προστασία θεμελιωδών δικαιωμάτων των πολιτών. Η ανάλυση στατιστικών δεδομένων σε συνδυασμό με τη διερεύνηση των σημαντικότερων εκφάνσεων της διάδοσης της μουσικής δημιουργίας στο διαδίκτυο ορίζουν τα κεντρικά ερωτήματα της έρευνας, όπως την έννοια του δικαίου πνευματικής ιδιοκτησίας με γνώμονα το ηθικό και το περιουσιακό δικαίωμα, την προστασία των προσωπικών δεδομένων και την προβληματική της παραγωγικής δημιουργικής διαδικασίας της μουσικής στο διαδίκτυο. Έχοντας ως βάση το κοινοτικό κεκτημένο, η παρουσίαση στοχεύει στην ανάδειξη βιώσιμων λύσεων που αποσκοπούν στην προστασία του έργου των μουσικών δημιουργών.

Διατμηματικό Πρόγραμμα Μεταπτυχιακών Σπουδών

Μουσική κουλτούρα και επικοινωνία Ανθρωπολογικές και επικοινωνιακές προσεγγίσεις της μουσικής

Σκοπός του προγράμματος είναι η διεπιστημονική, ανθρωπολογική και επικοινωνιακή προσέγγιση της μουσικής. Η μουσική εξετάζεται ως σύνθετο πολιτισμικό φαινόμενο το οποίο συμπυκνώνει ποικίλες σχέσεις. Τόσο ως σύνολο καλλιτεχνικών έργων αλλά, κυρίως, ως τελεστική διαδικασία, η μουσική εντάσσεται σε μορφές πολιτισμού και υπό αυτή την έννοια αποτελεί αντικείμενο της πολιτισμικής ανθρωπολογίας και εν γένει των πολιτισμικών σπουδών. Αναπτύσσεται σε κοινωνικο-πολιτικό πλαίσιο και αποτελεί πεδίο επικοινωνιακών σχέσεων. Απαιτεί επομένως συστηματική διεπιστημονική προσέγγιση, κυρίως στο χώρο των κοινωνικών επιστημών. Επηρεάζεται αποφασιστικά από την επιστημονική και τεχνολογική ανάπτυξη, τόσο ως προς το περιεχόμενο, όσο και ως προς τους τρόπους διάδοσής της. Στο Μεταπτυχιακό Πρόγραμμα Σπουδών, εξετάζεται επίσης η σχέση του μουσικού φαινομένου με την παραγωγή και την κατανάλωση, η λειτουργία του εντός συγκεκριμένου θεσμικού πλαισίου και η ένταξή του σε μορφές οργάνωσης που καθορίζουν τη διαχείρισή του. Οι ποικίλες συναντήσεις της μουσικής με την επιστήμη, τις άλλες τέχνες, την τεχνολογία και τον πολιτισμό εν γένει αποτελούν αντικείμενο μεθοδολογικού και επιστημολογικού αναστοχασμού.

Συγκεκριμένα το πρόγραμμα στοχεύει:

(α) στην έρευνα του αντικειμένου και στην ανάπτυξη δεξιοτήτων των σπουδαστών σχετικά με τη διαχείριση της μουσικής ως ανθρωπολογικού και επικοινωνιακού φαινομένου, όπως εμφανίζεται από το περιεχόμενο των γνωστικών περιοχών που απαρτίζουν το Αναλυτικό Πρόγραμμα Σπουδών,

(β) στην προπαρασκευή στελεχών υψηλού επιπέδου για απασχόληση σε φορείς του δημόσιου και ιδιωτικού τομέα ή/και σε θέσεις διεθνούς εκπροσώπησης της χώρας και

(γ) στην προπαρασκευή για ανώτερες μεταπτυχιακές σπουδές διδακτορικού επιπέδου ή/και για ερευνητικές δραστηριότητες στα γνωστικά πεδία του Διατμηματικού Π.Μ.Σ. σε ιδρύματα υψηλών απαιτήσεων του εσωτερικού ή του εξωτερικού.

Πρόεδρος Διατμηματικής Επιτροπής ΜΠΣ

Χρηστάκης Νικόλαος, καθηγητής ΕΜΜΕ

Διδάσκοντες ΜΠΣ

Γεωργάκη Αναστασία, επίκουρη καθηγήτρια ΤΜΣ
Κάβουρας Παύλος, καθηγητής ΤΜΣ
Λαλιώτη Βασιλική, λέκτορας ΤΜΣ
Λιάβας Λάμπρος, καθηγητής ΤΜΣ
Λουτζάκη Ειρήνη, επίκουρη καθηγήτρια ΤΜΣ
Μανιάτης Γεώργιος, καθηγητής ΕΜΜΕ
Παπαπαύλου Μαρία, επίκουρη καθηγήτρια ΤΜΣ
Ρωμανού Αικατερίνη, αναπληρώτρια καθηγήτρια ΤΜΣ
Τσεβάς Θάνος, επίκουρος καθηγητής ΕΜΜΕ
Τσέτσος Μάρκος, αναπληρωτής καθηγητής ΤΜΣ
Χαρίτος Δημήτρης, επίκουρος καθηγητής ΕΜΜΕ
Χαψούλας Αναστάσιος, επίκουρος καθηγητής ΤΜΣ
Χρηστάκης Νικόλαος, καθηγητής ΕΜΜΕ

Γραμματεία ΜΠΣ

Γραμματεία Τμήματος Επικοινωνίας και Μέσων Μαζικής Ενημέρωσης
Σταδίου 5, 7ος όροφος, Αθήνα
www.media.uoa.gr
Πληροφορίες: Σία Μηλίγγου
τηλ: 210-3689406, email: smili@media.uoa.gr
Γραμματέας: Αθηνά Σουρβίνου
τηλ: 210-3689408, 210-3689384, 210-3689385, fax: 210-3689473

Γραμματεία Τμήματος Μουσικών Σπουδών
Φιλοσοφική Σχολή Πανεπιστημίου Αθηνών
Πανεπιστημιούπολη Ζωγράφου, 3ος όροφος
www.music.uoa.gr
Πληροφορίες: Μίνα Γιαννοπούλου
τηλ: 210-7277575, email: minagi@music.uoa.gr
Γραμματέας: Τάνια Σπυράκη
τηλ: 210-7277541, 210-7277302, fax: 210-7277575

www.music.uoa.gr
www.media.uoa.gr

